

Lastensuojelun kehittämistarpeita

Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen – SOILA-hankkeen aloitustilaisuus

Kehittämispäällikkö, Laura Yliruka

18.4.2023

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Valtakunnallinen koordinaatiohanke tukee alueellisia pilottihankkeita, joiden yhteisinä strategisina tavoitteina ja painopisteinä ovat

1. 13-17- vuotiaiden lasten sijoitusten määrän vähentäminen laadukkailla ja vaikuttavilla, lasten ja perheiden arjen tarpeisiin vastaavilla lastensuojelun avohuollon tukitoimilla, työmenetelmillä ja palveluilla.
2. koko perheen ja erityisesti vanhemmuuden tukeminen huostaanottotilanteessa, huostaanoton aikana ja sitä purettaessa sekä muissa siirtymävaiheissa, jotta perheen vuorovaikutussuhteet ja toimintavalmiudet vahvistuisivat eikä kukaan jäisi yksin.
3. jälkihuollon uudistaminen monialaiseksi aikuistumisen tueksi, jotta kaikilla nuorilla olisi valmiudet pärjätä itsenäisesti ja edetä tavoitteidensa suuntaisesti koulutukseen ja työelämään.
4. lastensuojelun sijaishuollon palvelujen ja muun palvelujärjestelmän systemaattisen yhteistyön kehittäminen ja uudistaminen siten, että palvelujärjestelmä kykenee vaikuttavasti ja pitkäjänteisesti vastaamaan sijaishuollossa olevien lasten mielenterveys- ja päihdeongelmiin.

Lastensuojelun toimivuus on ratas

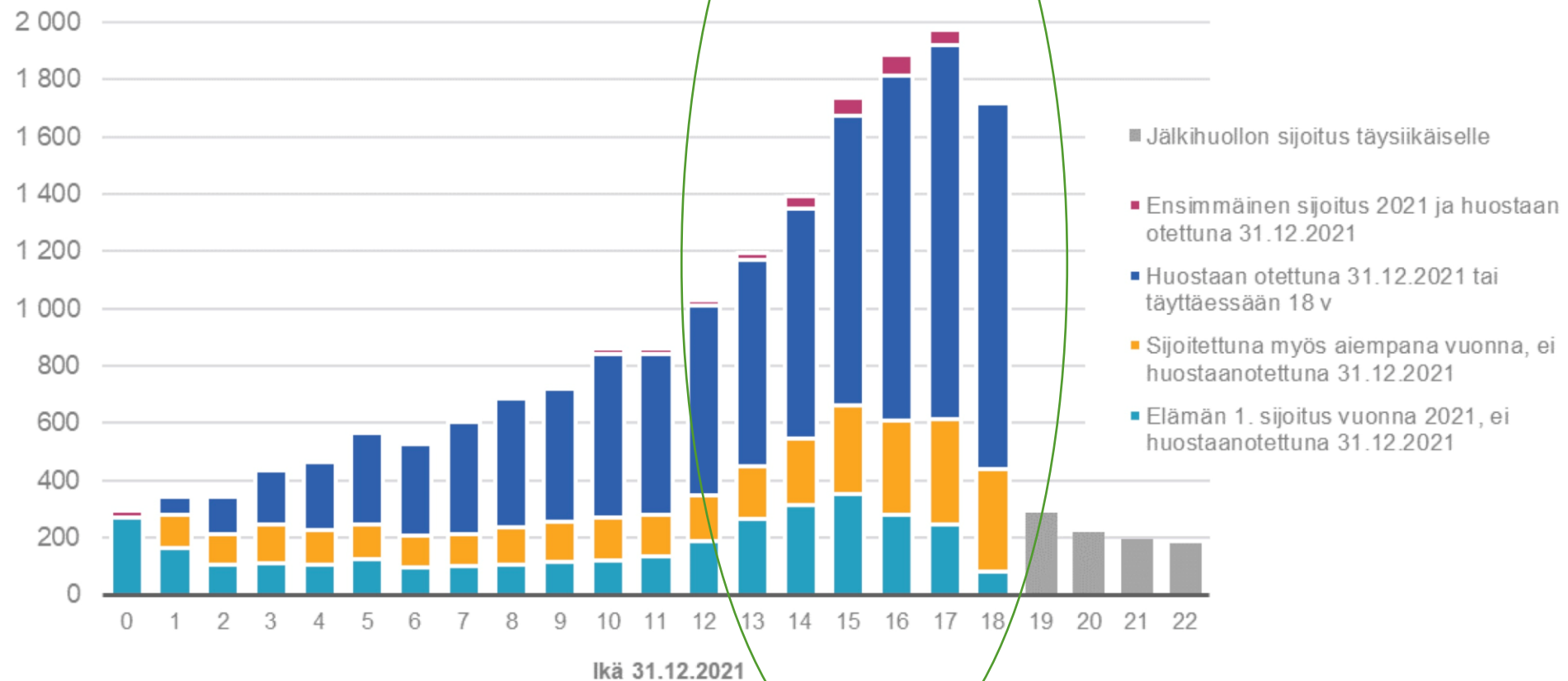

Miltä tilastot näyttävät?

Kodin ulkopuolelle sijoitetut

Kuvio 10. Kodin ulkopuolella vuoden 2021 aikana sijoitetut (N = 18 708).

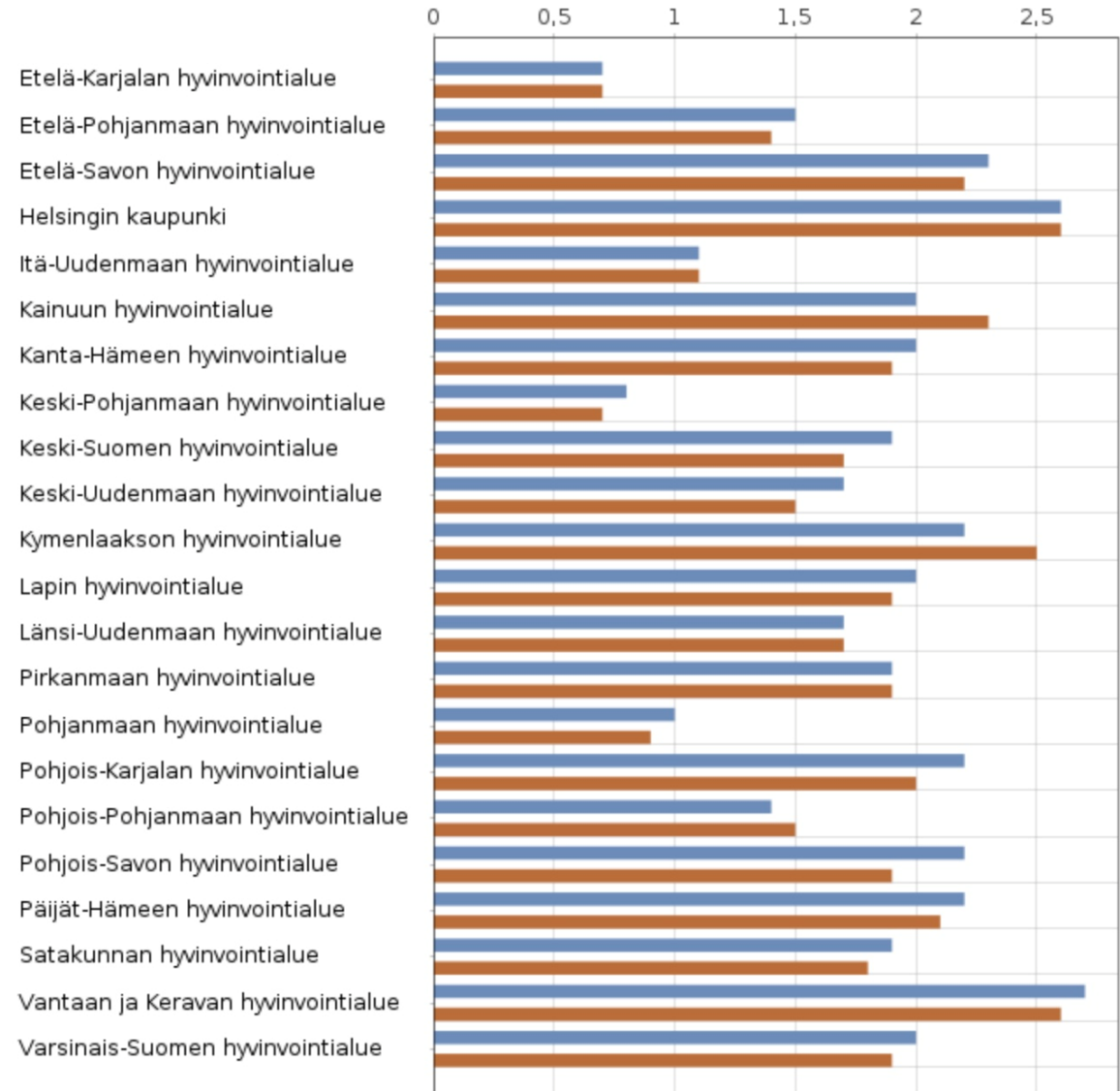

Huostassa olevat eroja alueiden välillä

Melko isot erot alueiden välillä:

0,8-2,6%

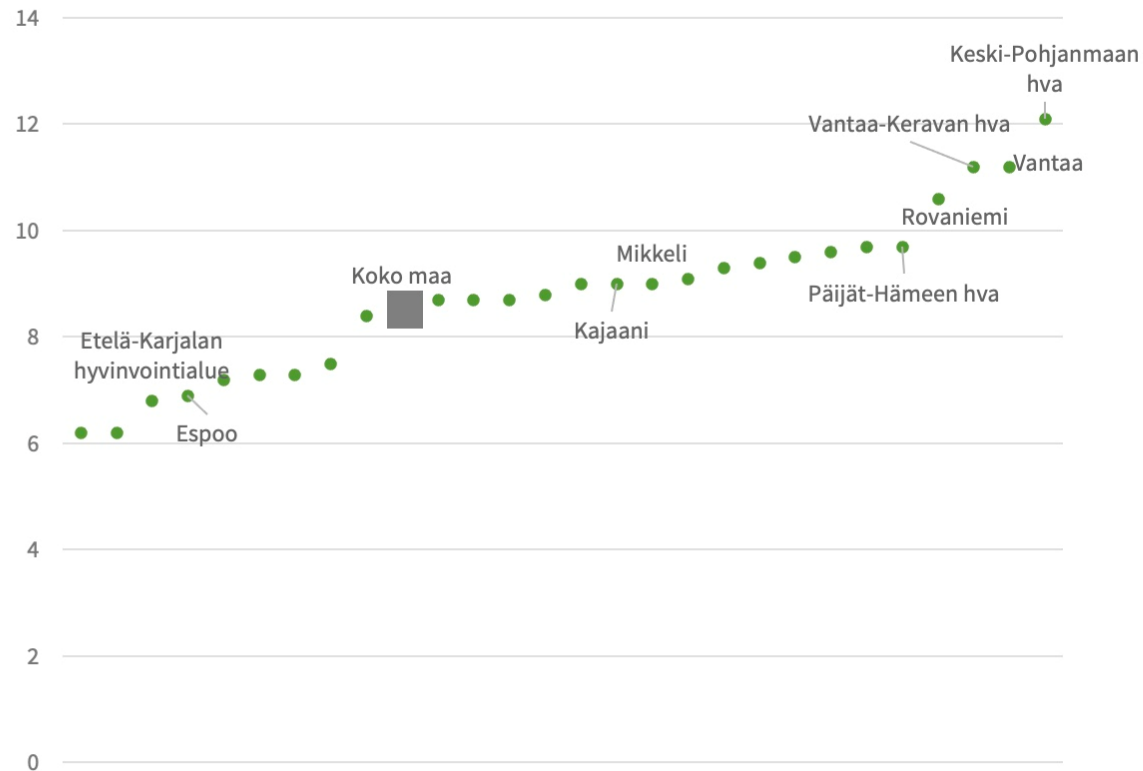
Mistä erot johtuvat?

tukee vain 21 yhtäaikaisesti vertailtavaa aluetta tai indikaattoria

Lastensuojelu- ilmoitus

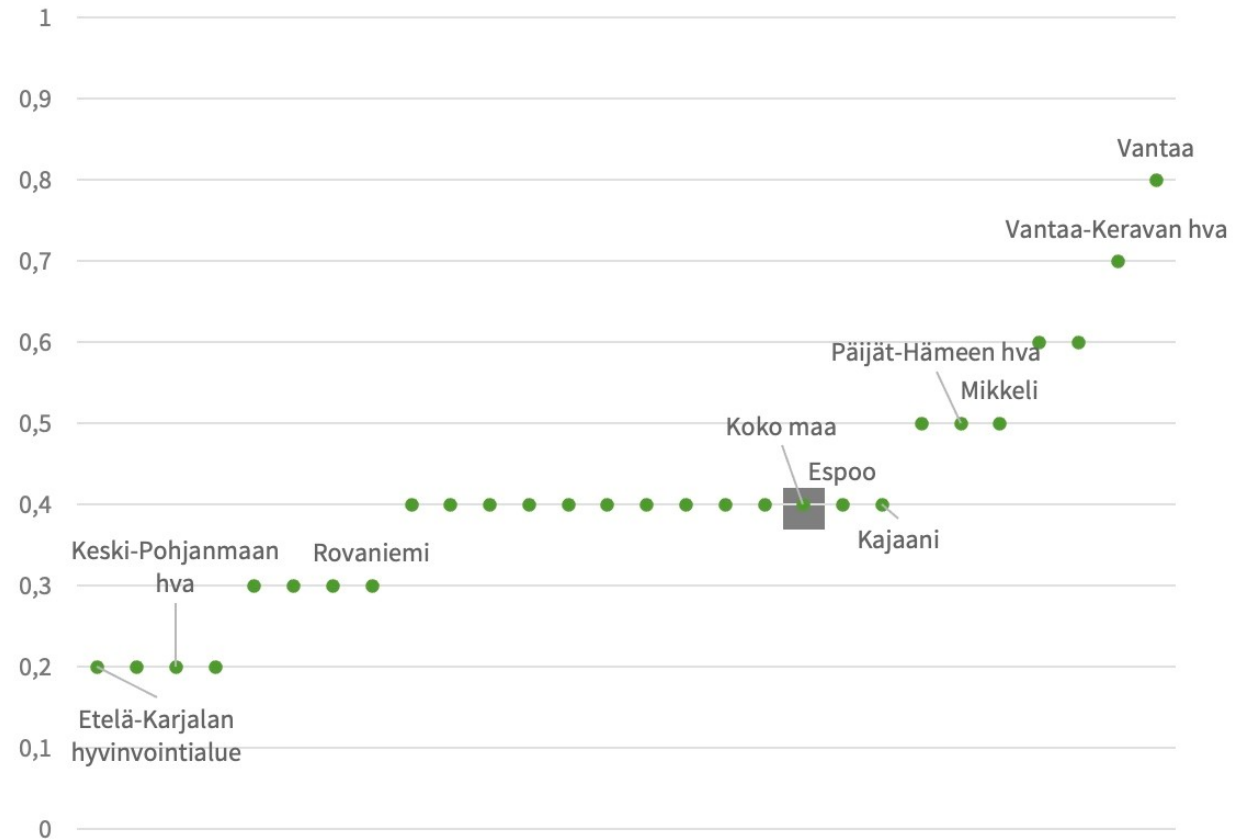
0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus %

Lähde: Lastensuojelu 2021. THL.

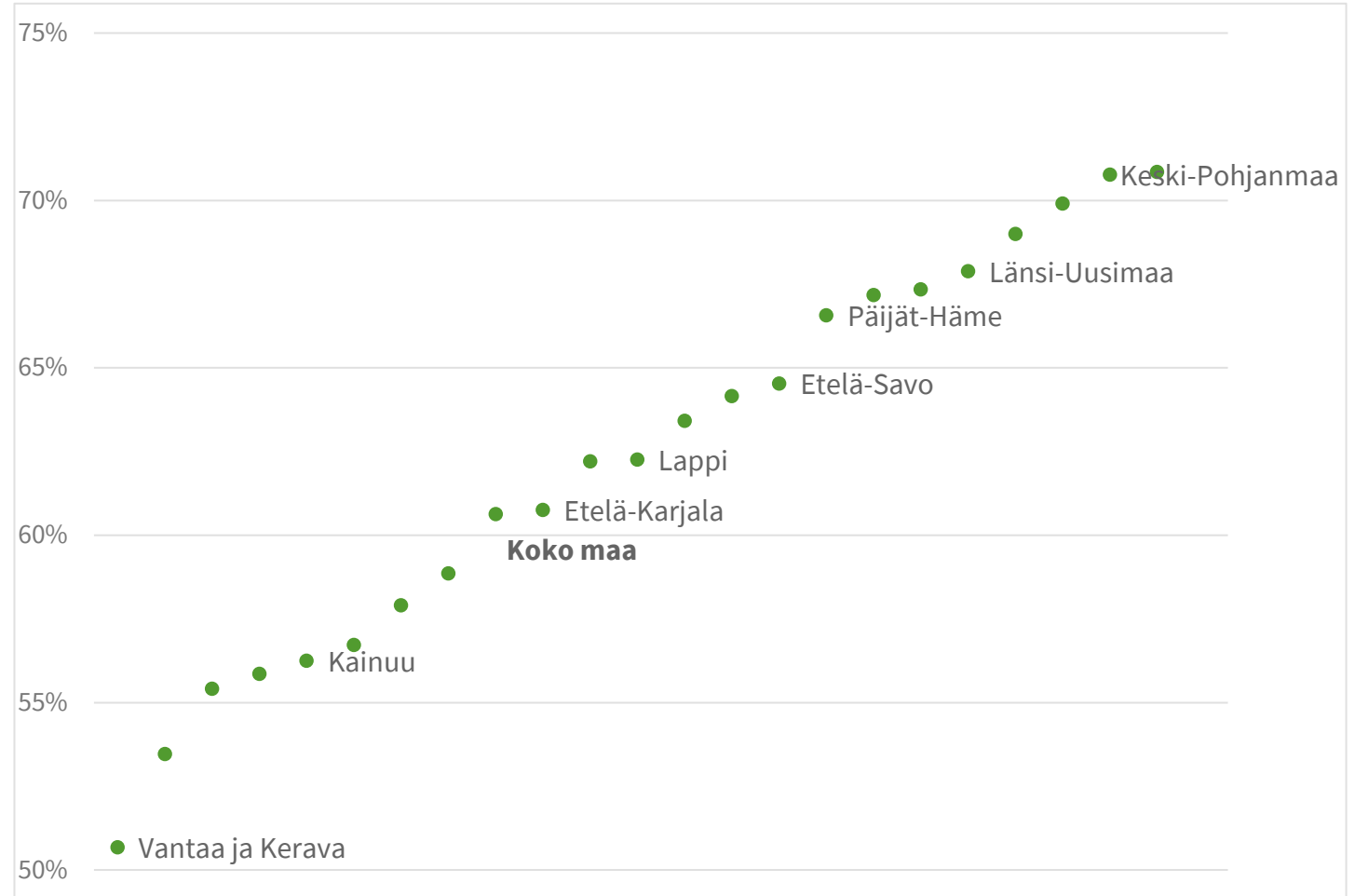
Kiireellisesti sijoitetut

Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat, %

Lähde: Lastensuojelu 2021. THL.

Mielenterveysperusteinen käynti vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitetuilla 13-17-vuotiailla, 2019

Lähde: Julkaisematon tieto. Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2020 ja Lastensuojelu. THL.

Mitä tutkimus kertoo?

Tuoretta kansainvälistä tutkimusta

- Stabler ym. (2022) A scoping review of system-level mechanisms to prevent children being in out-of-home care
 - Kartoittava katsaus systeemitason huostaanottoja vähentävistä mekanismeista.
- Wood & Forrester (2023) Comparing Local Authority Rates of Children in Care: A Survey of the Children ´s Social Care Workforce in Wales.
 - Miksi huostaanotot vaihtelevat alueittain (case Wales)?

Miten voidaan vähentää huostaanottoja? Stabler (2022)

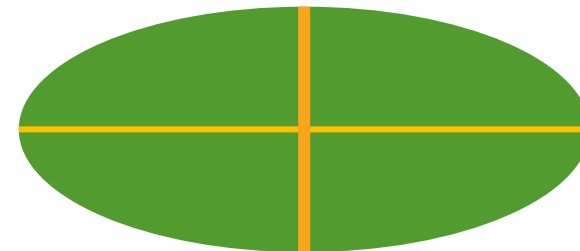
- Kartoittava kirjallisuuskatsaus realistisen arvioinnin viitekehyksellä.
- Aineiston haku tietokannoista:
- ✓ Huostaanottojen vähentämiseen tähtäävät toimet/interventiot.
- ✓ Perheiden jälleenyhdistämiseen tähtäävät toimet/interventiot
- ✓ Aineisto: **17 578 yksittäistä tutkimusta** → 645 ja lopullisessa aineistossa 173 tutkimusta.
- Mukana tutkimukset maista: Iso-Britannia, Irlanti, US, Canada, Australia, Uusi-Seelanti, Ranska, Saksa, Ruotsi, Suomi, Norja, Tanska ja Hollanti.
- 99 tutkimusta, jotka kohdistuivat huostaanottojen vähentämiseen, 74 tutkimusta jälleenyhdistämiseen.

Kansainvälistä tutkimusta

- Huostaanotot lisääntyneet Englannissa vuodesta 1997-2020 50,900 → 80,080 in 2020 (Opetusministeriö, 2020)
- Samanlainen trendi Australiassa Saksassa ja Hollannissa ([Harder et al., 2013](#))
- On hypoteeseja, mutta ei konsensusta lisääntymisen tai vähenemisen syistä. ([Bywaters et al., 2020](#)).

- EMMIE viitekehyksessä on viisi ulottuvuutta:
 1. effect (E) of an intervention; **VAIKUTTAVUUS**
 2. mechanisms (M) through which an intervention is expected to have an effect; **MEKAKANISMI**
 3. the contexts that moderate (M) if mechanisms will be activated to generate the intended effect **KONTEKSTI**
 4. barriers and facilitators of implementation (I); and **ESTEET JA MAHDOLLISTAJAT**
 5. economic (E) cost-effectiveness ([Johnson et al., 2015](#)). **KUSTANNUS-VAIKUTTAVUUS**

Yhdeksän systeemitason mekanismia

1. Lapsen tai vanhemman psykoedukaatio, taitojen vahvistaminen
2. Palveluintegraatio tai koordinaatio
3. Uusi terapeutin lähestymistapa
4. Muutos käytännöissä (mitä tai miten työntekijä työskentelee)
5. Muutos rakenteissa (esim. muutos palvelujärjestelmässä kuten uudenlainen oikeusjärjestelmä (court))
5. Jaetut päätöksentekotapaamiset
6. Mentorointi
7. Perheen sosiaaliturvan lisääminen tai vähentäminen
8. Sosiaalityöntekijöiden työnohjaus

**Systemitason
mekanismit
huostaanottojen
vähentämisessä**

**Näyttö
teemoittain ja
EMMI-luokittain.**

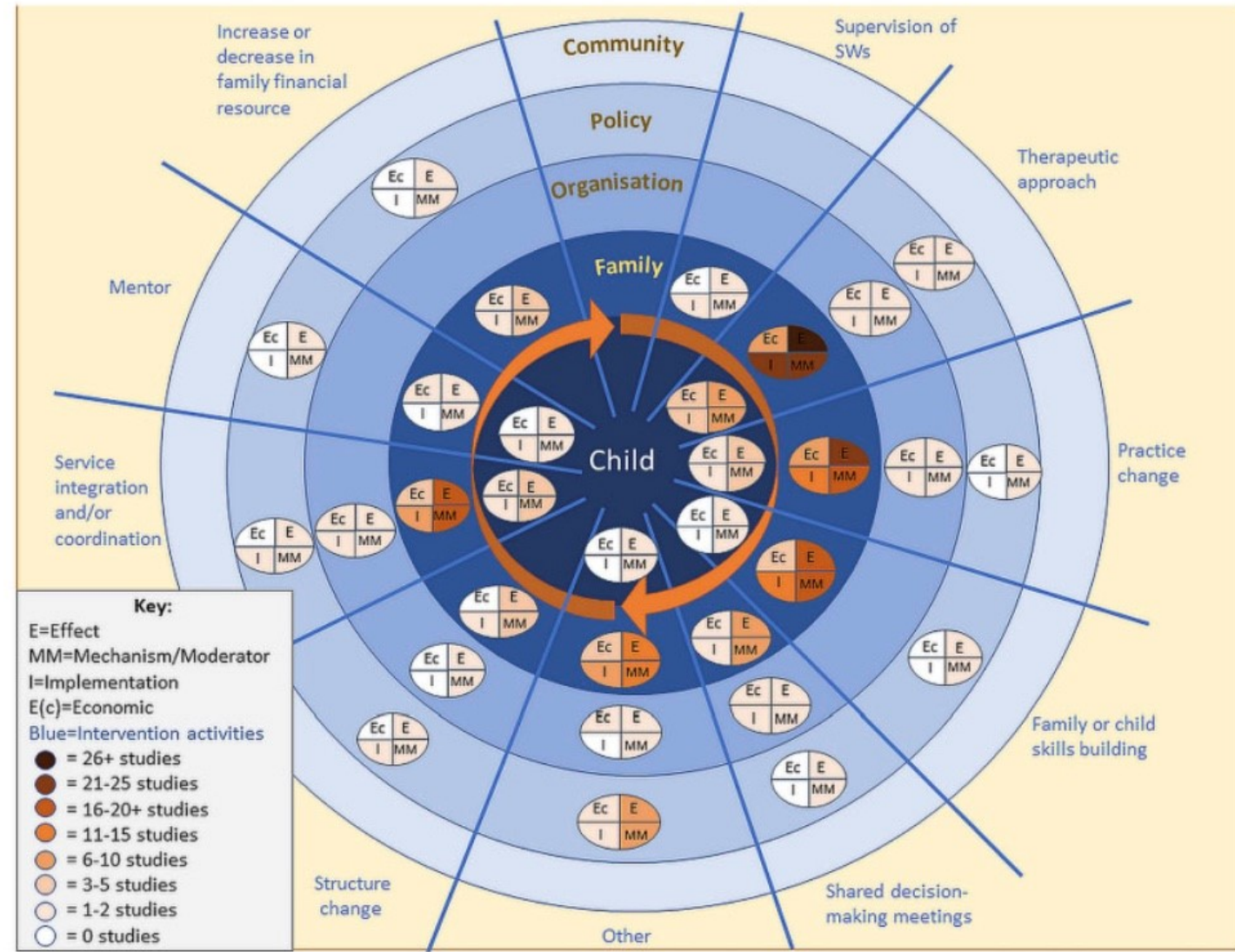
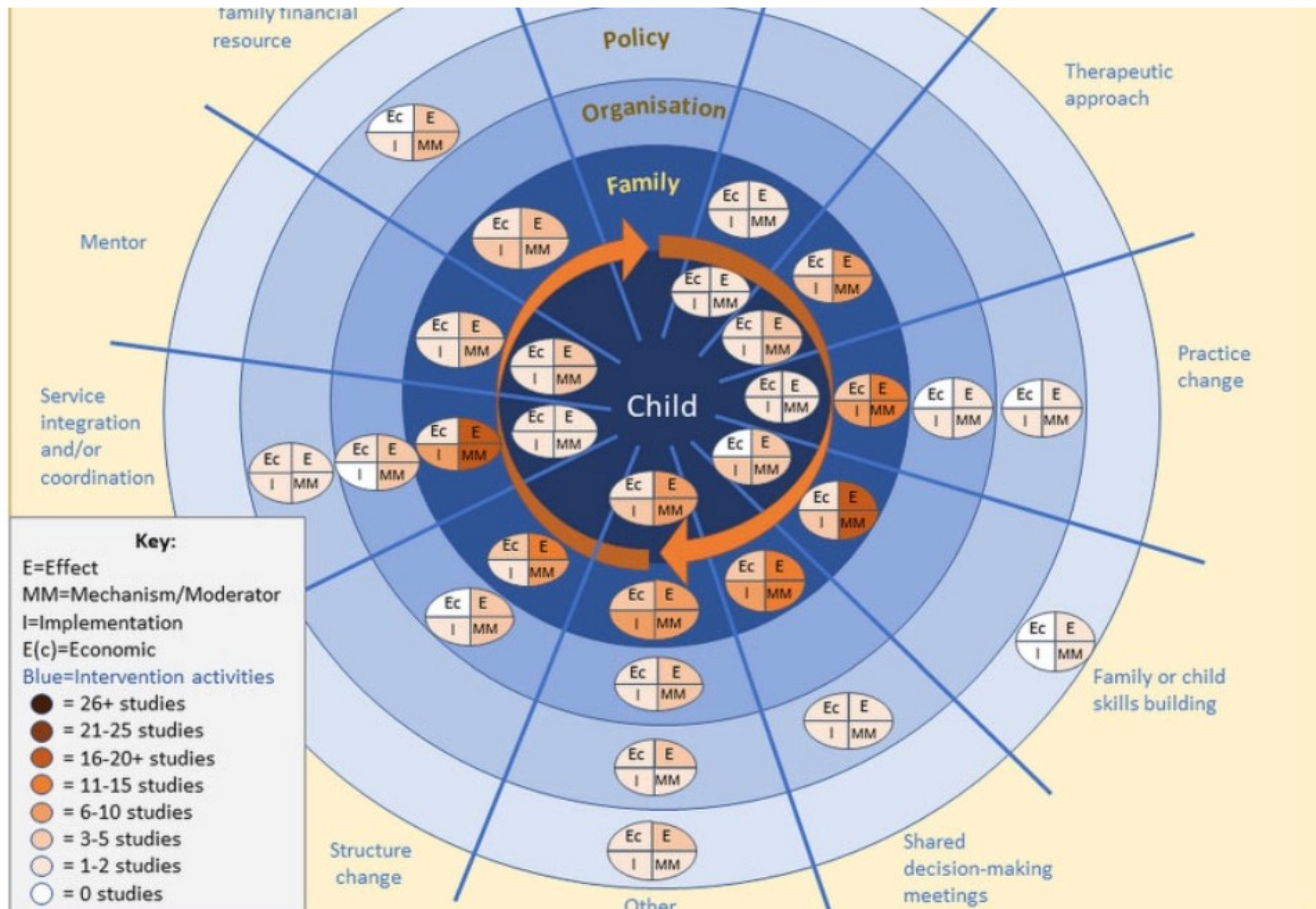
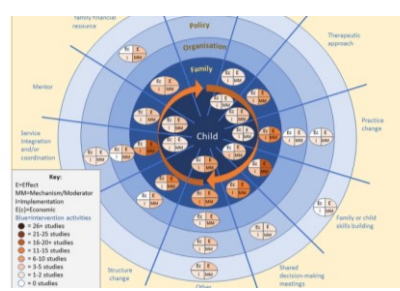

Figure 2: System-level mechanism/socio-ecological domain to reduce care entry and clusters and gaps in their evidence base for EMMIE categories.

Systemi-
tason
mekanismit
jälleen
yhdistämises-
sä.
Näyttö
teemoittain ja
EMMI-
luokittain.

Tulokset

- Kokoamalla tutkimukset ekosysteemiseen kehykseen, voidaan nähdä, minkä tyyppisistä asetelmista ja teemoista on tutkimusnäyttöä ja mistä näyttöä puuttuu.
- **Huostaanottoja vähentämään pyrkivät interventiot** fokusoivat **vanhemman ja työntekijän väliseen** työskentelysuhteeseen.
 - ✓ *terapeuttisen lähestymistavan* (joko terapeutti tai sosiaalityöntekijä, joka hyödynsi terapeuttisia välineitä) tai
 - ✓ *muutoksen tavassa*, jolla työntekijä on vuorovaikutuksessa vanhemman kanssa.
- Tämä viittaa siihen, että useimmat yleisesti arvioidut interventiot pyrkivät *käytöksen muutokseen* työntekijän ja asiakkaan yhteistyösuhteen avulla.
- Aukkokohtat kuviossa kertovat siitä, että tarvitaan kehittämistyötä ja tutkimusta sellaisista *yhteisöllisistä käytännöistä*, joilla vähennetään huostaanottojen määrää.
- Kun oli kyse jälleenyhdistämisestä (eli lapsen/nuoren palaamisesta kotiin) eri **systemitason mekanismit olivat käytössä**:
 - ✓ Lapsen tai vanhempien taitojen kehittämisohjelmat (psykoedukaatio).
 - ✓ Usein fokuksessa oli *vanhempien käytöksen muutos*.
- Toisena systemitason mekanismina oli **palveluintegraatio** ja palveluohjaus perheen tukena – palvelut toimivat usein ehtona tai edellytyksenä jälleenyhdistämiselle.

Tutkijoiden johtopäätöksiä

Lastensuojelun tutkimuksesta syntyy kuva yksilökeskeisistä/perhekeskeisistä palveluista.

- niiden toimivuudesta on näyttöä,
- mutta tutkimusta puuttuu yhteisötason mekanismeista.

Puuttuu tutkimusta sellaisesta systeemisestä lastensuojelusta, jossa nähdään yksilö osana laajempaa perhesysteemiä ja perhe osana yhteisöä.

Yksilöllistävä sosiaalityö näkee syyt johtuvan vain vanhemmista, vaikka tutkijoiden mukaan myös palvelujärjestelmä tuottaa turhia huostaanottoja (Stabler ym. 2022).

”This may mean there is a **relative lack of outcome evaluations of systemic approaches** and that evaluation activity is out of kilter with a more social model of child welfare (Featherstone et al., 2018) that would be more in keeping with traditional social work knowledge and values. The dominance of individualised approaches in evaluations seems to assume that children come into care only because of parental problems, whereas in fact the **operation of the child welfare system is a crucial part of the picture**, as can be seen by the rising out-of-home care rates in the UK in recent decades. More interventions aimed at that system are therefore needed, along with robust evaluation evidence.”

1. Wood & Forrester (2023) Comparing Local Authority Rates of Children in Care: A Survey of the Children's Social Care Workforce in Wales. British Journal of Social Work

- Huostaanottojen määrä Walesissa on yksi korkeimmista maailmassa, ja määrä on kasvanut kahden viime vuosikymmenen aikana. Kehityksen taustalla on monia tekijöitä, mutta paikalliset vaihtelut ovat merkittävän suuria. Kyselyaineisto (n=792).
- **Tutkimuksessa vertaillaan 2016–2020 laskevien huostaanottomäärien alueita kasvavien huostaanottomäärien alueisiin.** Tämä on tehty asiakastapausvinjettien avulla; millaisia arvoja ja näkemyksiä sosiaalityöntekijöillä on liittyen erilaisiin asiakastilanteisiin. Tilastollisesti merkittävä ero löytyi liittyen työntekijöiden arvoihin ja käytäntöihin.
- Iso-Britanniassa on viime vuosina tullut suosituksi käytännönviitekehys -ajattelu. Ajattelussa on yhtäältä koko systeemin läpäiseviä lähestymistapoja, kuten Signs of Safety (Turvaa arkeen) (Turnell & Edwards 1999) restoratiivinen käytäntö ja tiimien soveltamat mallit, kuten systeeminen toimintamalli.
- **Alueilla, joissa huostaanottoja oli vähemmän, työntekijöillä oli vahvemmat arvot liittyen perheiden tukemiseen, vähemmän riskien välttämistä (risk averse), enemmän varmuutta päätöksen teossa ja he saivat tukea työlleen.** Tulokset indikoivat, että alueelliset erot liittyvät näihin arvo- ja käytäntöeroihin. Tutkijat esittävät, että paikallisten viranomaisten tulisi oppia toisiltaan, jotta palvelujen yhdenmukaisuus ja laatu voidaan varmistaa.
- Käytetyn viitekehysten tunnistaminen mahdollistaa eri paikallisviranomaisten toiminnan vertailemisen huostaanottomäärien osalta. Tutkimuksen tulokset vahvistivat hypoteesia siitä, että erot huostaanottomäärissä johtuvat osittain käytännöistä.

2. Wood & Forrester (2023) Comparing Local Authority Rates of Children in Care: A Survey of the Children's Social Care Workforce in Wales. British Journal of Social Work

- Ydinhavainto oli se, että alhaisempien huostaanottomäärien alueella toimivat viranomaiset eivät ajatelleet, että lapset olivat jääneet riskiolosuhteisiin. Näiden alueiden työntekijät olivat luottavaisia siihen, että päätökset oli tehty oikein ja että ne lapset, jotka tarvitsivat sijaishuoltoa, saivat sitä. Tästä seuraa se johtopäätös, että **huostaanottomääriä on mahdollista vähentää ilman haittavaikutuksia**. Toinen havainto oli, että isojen huostaanottomäärien alueilla oli sellaisia lapsia huostassa, joiden ei välttämättä tarvitsisi olla huostassa niin sosiaalityöntekijöiden kuin esimiestenkään arvion mukaan. Tämä tukee ajattelua siitä, että **alueelliset viranomaiset voivat turvallisesti vähentää huostaanottojen määrää**.
- Miten tämä olisi mahdollista? Ensinnäkin alhaisten huostaanottomäärien sosiaalityöntekijöillä oli **paremmat tukirakenteet työlleen**. Toiseksi tämä oli kytköksissä jonkin **käytännön työtä ohjaavan käytännön viitekehukseen** (practice framework). Yksi tällainen oli systeeminen toimintamalli tai restoratiivisuus.
- Tutkijoiden arvion mukaan paikallisten viranomaisten **käytännöt ja arvot** selittävät huostaanottomäärien eroja siltä osin, mikä ei selity alueen väestörakenteella.
- Tutkijat arvioivat, että **käytännön viitekehysillä** voi olla tässä merkittävä rooli. Koulutus ja omien taustan ja ajattelun tiedostaminen on olennaista.

Teininä sijoitetut

- ✓ Nuorisoikäisiä sijoitetaan perheen ulkopuolelle pieniä lapsia enemmän interventioista huolimatta.
 - ✓ Nuorisoikäiset eivät ole kehitysvaiheensa puolesta enää niin sidoksissa perhesuhteisiin kuin pienet lapset; itsenäistyminen.
 - ✓ Rikokset, päihdeongelmat, käytöshäiriöt, mielenterveysongelmat
 - ✓ Mikä toimii?
 - ✓ Kokonaisvaltaisuus
 - ✓ Yksilöllisyys, räätälöinti, matala kynnyks.
 - ✓ Perheenjäsenten huomioiminen
 - ✓ Monialaisuus
- Nuoret oma erityisryhmänsä – työn kehittäminen vaatii erityishuomiota.

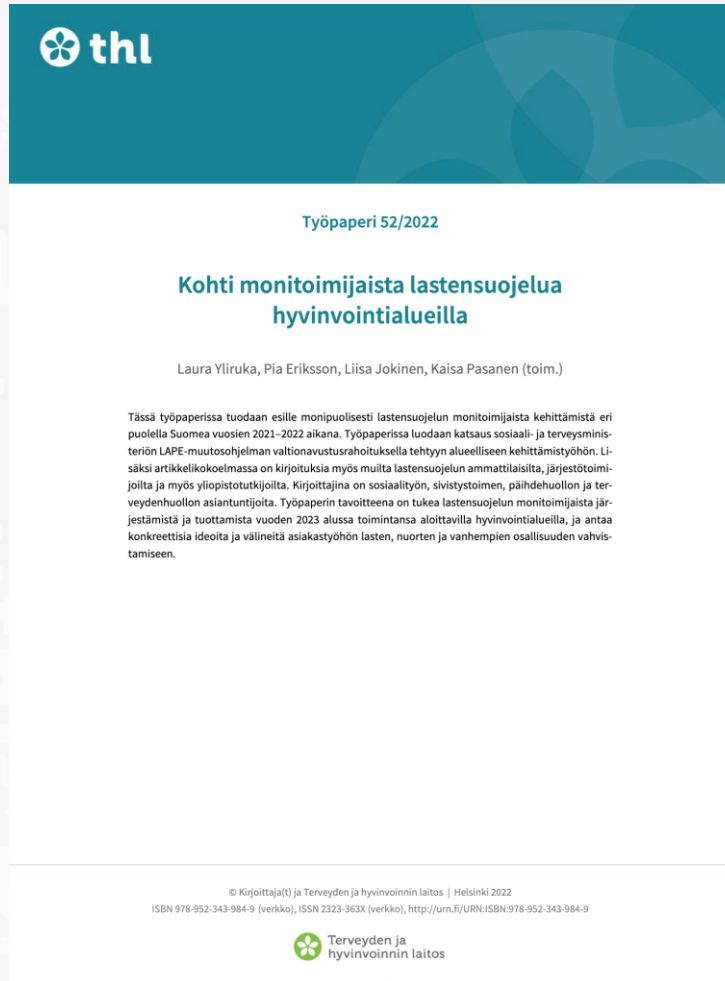
Jälkihuolto nuorten palvelujen kehittäminen

- **Tulossa loppuraportti:**

**→ Kohti laadukasta
aikuistumisen tukea -
julkaisutilaisuus 8.5.2023**

Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla

- ✓ sosiaalityön,
- ✓ sivistystoimen,
- ✓ päihdehuollon,
- ✓ terveydenhuollon asiantuntijoiden,
- ✓ kokemusasiantuntijoiden ja
- ✓ tutkijoiden kirjoituksia

monialaisen yhteistyön kehittämisestä lastensuojelussa.

- ✓ Systemisten, suhdeperusteisten ja dialogisen käytäntöjen kehittelyä.
- ✓ Yliruka, Eriksson, Jokinen, Pasanen toim. (2022) → www.julkari.fi

Kotiin jumiutuminen

Työttömyys

Masennus

Päihteet

Ilmisyyt "oireet"

Käytöshäiriöt

Peliriippuvuus

Yksinäisyys

Lihavuus

Käyttämättömät tapaamisajat

Kouluakäymättömyys

Liikkumattomuus

Radikalisoituminen

Itsemurhayritykset

Rikokset

Teiniraskaudet

Toimiva yhteistyö,
palveluintegraatio

Osallisuus
Toiveikkaus

Traumainformoitu
työote

Arjen tuki

Luottamuksen
rakentaminen

Dialogi
Luontosuhde

- TOIMIJUUS
- TURVALLISUUS
- MYÖNTEINEN
- MINÄKUVA

SYSTEEMINEN ja SUHDEPERUSTEINEN TYÖOTE PALVELUIDEN ORIENTAATIONA

Nuoren eletyt suhteet, kokemukset ja uskomukset

Lapsuuden haitalliset kokemukset (ACES)

Fyysinen,
psykkinen,
henkinen kaltoinkohtelu
ja laiminlyönti

Vanhempien
kiintymyssuhdemallit ja
kyky hoivata

Palvelujärjestelmän
syrjäyttävät
mekanismit

Toiminnan ohjauksen häiriöt

Oppimishäiriöt

Sukupuoli

Seksuaali-identiteetti

Sukupuoli-identiteetti

Vanhempien
avioero

Vanhempien rikollisuus

Ylisukupolvinen
huono-osaisuus

Pakolaisuus

Neuropsyykkiset ominaisuudet

Vanhempien traumat ja
mielenterveysongelmat

Kehitysvamma

Köyhyys

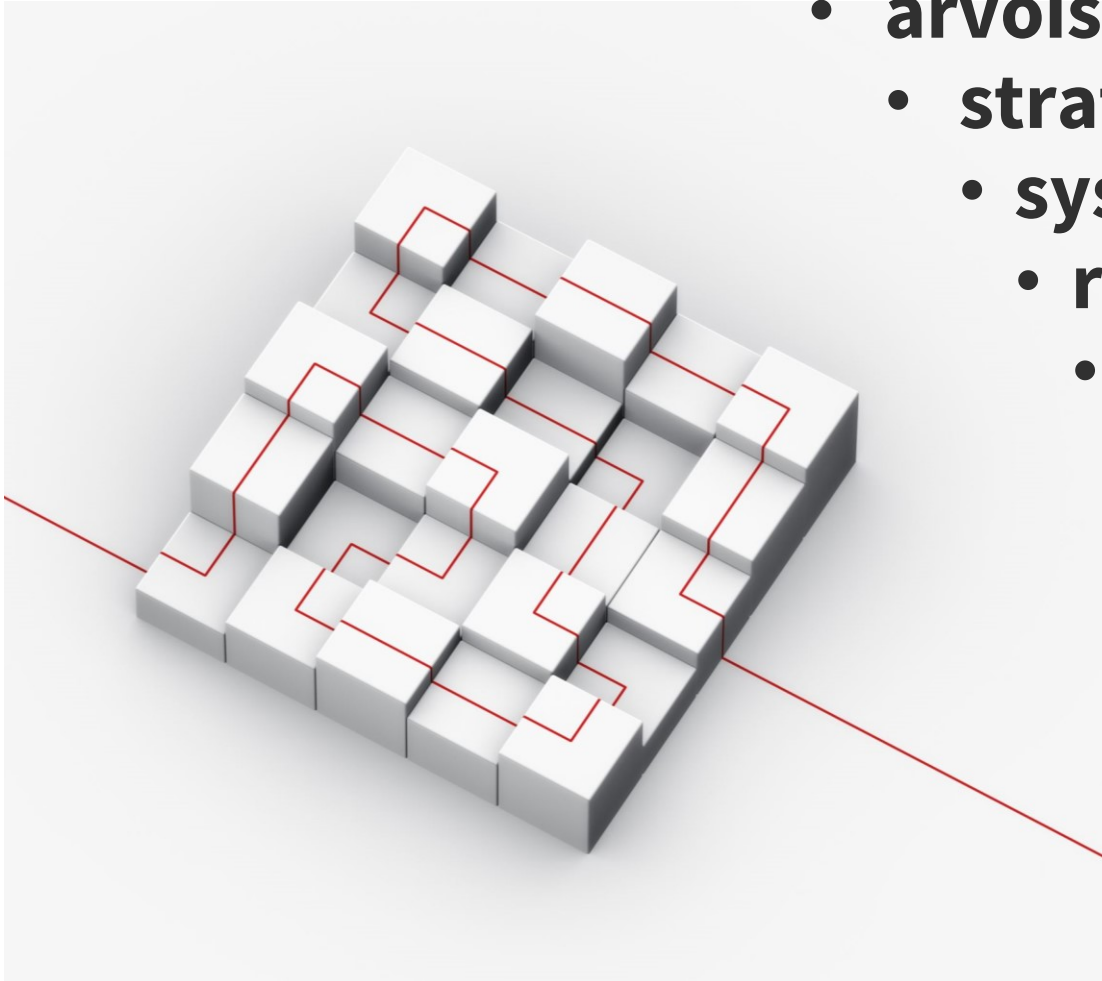
Kulttuuriset kysymykset

Juurisyyt

Kehittämistarpeita -koontia

- Systeminen, suhdeperusteinen ja dialoginen viitekehys & toimintatavat avo- ja sijaishuollossa ja jälkihuollon ekosysteemissä, nuorten ja vanhempien tukena.
 - Rikoserityinen osaaminen
 - Päihde-erityinen osaaminen
 - Traumainformoitu osaaminen
 - Neuropsykiatrinen osaaminen
 - Kulttuurinen osaaminen
- **Innovaatiot luodaan yhdessä:** tutkittu tieto → asiakastarpeiden muotoilu kokeiluiksi → kokeileminen → tulosten analysointi, johtopäätökset → toiminnan kehittäminen.

Systememinen muutos

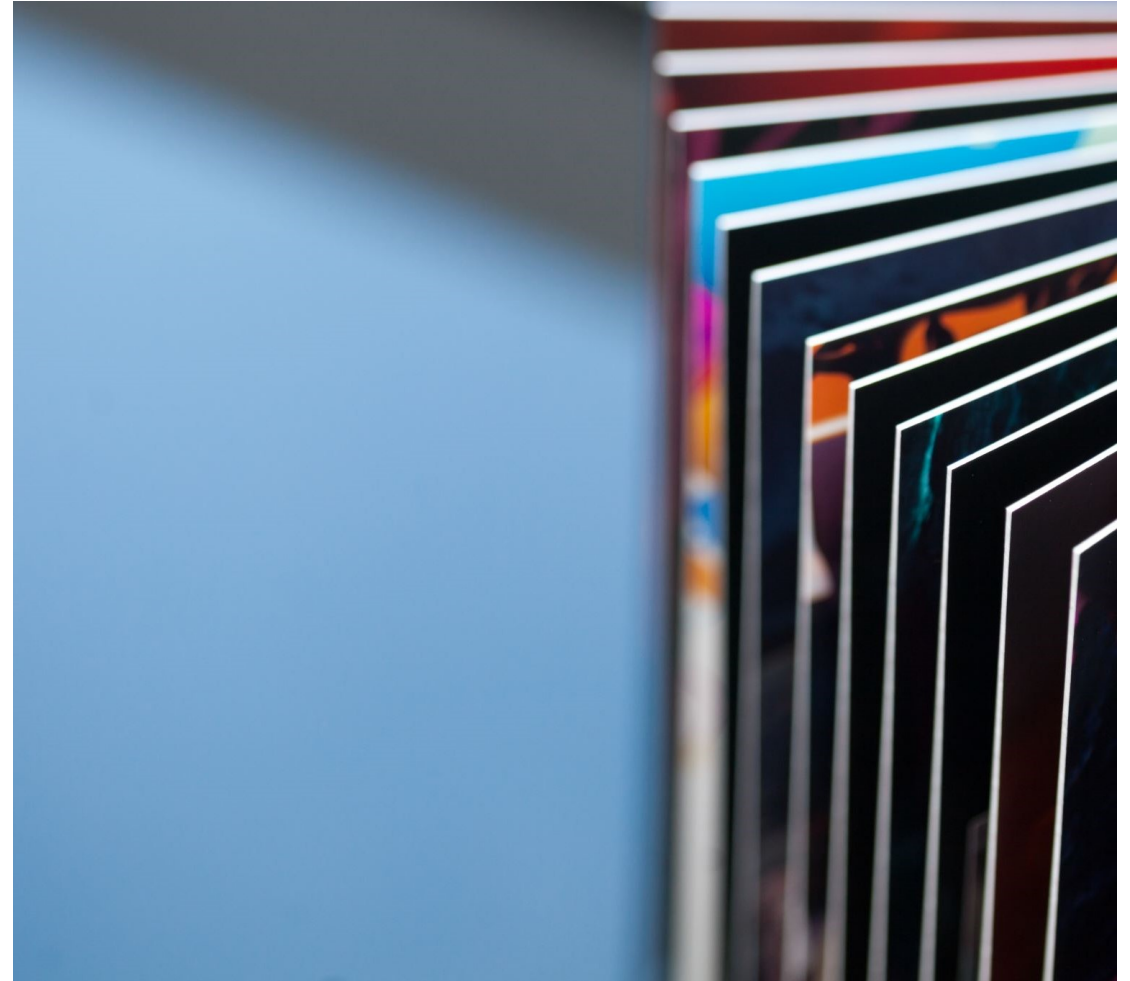

- arvoissa (**S**hared values)
- strategioissa (**S**trategy)
- systeemeissä (**S**ystems)
- rakenteissa (**S**tructure)
- osaamisessa (**S**kills)
- tyyliä (**S**tyle)
- työntekijöissä (**S**taff)

Steve Goodman (2014)

Kirjallisuus

- Lorna Stabler*, Rhiannon Evans, Jonathan Scourfield, Fiona Morgan, Alison Weightman, Simone Willis, Lydia Searchfield, Mel Meindl, Sophie Wood, Ulugbek Nurmatov, Alison Kemp, Donald Forrester and Sarah L. Brand (2022) *A scoping review of system-level mechanisms to prevent children being in out-of-home care*. *British Journal of Social Work* (2022) 52, 2515–2536
- Wood & Forrester (2023) *Comparing Local Authority Rates of Children in Care: A Survey of the Children’s Social Care Workforce in Wales*. *British Journal of Social Work* (2023), 00, 1–21
- Yliruka Laura, Eriksson Pia, Jokinen Liisa & Pasanen Kaisa (2022) *Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla*. *THL Työpaperi* 52/2022.

Tulossa THL:n visio lastensuojelun kokonaisuudistusta varten

- Uusi Päätöksen teon –tueksi julkaisu tulossa:
- *THL (2023) Tarvitaan lastensuojelun kokonaisuudistus, jolla edistetään lapsen, nuoren ja perheen kohtaamista, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia.*
- *Neljä tavoitekokonaisuutta:*
 - 1) *Lasten, nuorten ja perheiden kasvuympäristöjen ja peruspalvelujen vahvistaminen*
 - 2) *Lastensuojelun toimintakyvyn vahvistaminen*
 - 3) *Yhdessä tekemisen monialaisten käytäntöjen vahvistaminen*
 - 4) *Lastensuojelun tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistaminen.*

Kiitos!

laura.yliruka@thl.fi

